

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Здравко Вутов Лалчев,

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование: 1. Педагогически науки;

професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ...;

докторска програма: Методика на обучението по информатика и информационни технологии

Автор: **Румяна Иванова Карадимитрова**

Тема: „**Формиране на дигитални умения у учениците в начална училищна възраст чрез интегриране на технологии в учебния процес**“

Научни ръководители: **проф. д-р Коста Андреев Гъров** и **доц. д-р Румяна Йорданова Папанчева**, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-ДЛ-618 от 25.03.2022 година на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Формиране на дигитални умения у учениците в начална училищна възраст чрез интегриране на технологии в учебния процес“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ..., докторска програма: Методика на обучението по информатика и информационни технологии. Автор на дисертационния труд е **Румяна Иванова Карадимитрова** – задочен докторант към катедра „Обучение по математика, информатика и информационни технологии“ с научни ръководители **проф. д-р Коста Андреев Гъров** и **проф. д-р Румяна Йорданова Папанчева** от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Представеният от Румяна Иванова Карадимитрова комплект материали на електронен носител - PDF формат, включва следните документи: молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд (17.03.2022г.); автобиография в европейски формат; препис-извлечение от протокол от катедрения съвет на катедра „Обучение по математика, информатика и информационни технологии“, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд (21.02.2022 г.); дисертационен труд; автореферат; списък на научните публикации по темата на дисертацията; копия на научните публикации; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи (17.03.2022г.); справка за спазване на специфичните изисквания на ФМИ при ПУ „Паисий Хилендарски“. Докторантката е приложила и 6 броя статии, по темата на дисертационния труд, публикувани в периода от 2017 до 2021 година в специализирани издания. Документите са в пълен състав и са в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

2. Актуалност на тематиката

Необходимостта от интегриране на съвременни дигитални технологии в училищното обучение нараства с всяка изминала учебна година. Дигиталното поколение не може да бъде обучавано ефективно с традиционните методи и средства, без участието на съвременни информационни технологии. И това изискване е валидно с особена сила и за най-малките ученици – учениците в начална училищна възраст. Законът за предучилищно и училищно образование предвижда формиране на ключови компетентности, съществен компонент от които са дигиталните компетентности. Нещо повече, може да се каже, че в съвременното общество информационните технологии са важно необходимо условие за развитие на ключовите компетентности, съществена част от които са и езиковите и контекстни компетентности на учениците в начална училищна възраст. Но добре известно е, че

дигиталните технологии много бързо се развиват и заливат училището с новото учебно съдържание, което от своя страна изисква и динамика в методиката на неговото преподаване. От друга страна, разработване на нова съвременна методика е крайно необходимо за българското училище, като се има предвид тенденцията на спадане на компетентностите на учениците, свързани с четене с разбиране през последните 10 години, отчетено от международното изследване PISA. На този фон от мисли, може с увереност да се твърди, че темата на настоящото дисертационно изследване е изключително актуална.

3. Познаване на проблема

От представените дисертационен труд и публикации по темата на дисертацията става ясно, че докторанта Румяна Карадимитрова е проучила внимателно нормативните документи, иновативните практики за внедряване на ИК технологиите в обучението, както и изследванията на редица известни чуждестранни и български учени в това направление. От документите по дисертацията става ясно че обстойно са проучени: технологията „Блогинг“, текстообработката, технологията „Makey Makey“, визуалната среда за програмиране „Scratch“, методът „Обърната класна стая“. В работата са цитирани Закон за предучилищно и училищно възпитание в Република България, Учебни програми по компютърно моделиране, Компетентностен подход и ключови компетентности и Европейска дигитална рамка. Всичко това ми дава основание за заключа, че докторанта познава проблема в дълбочина, което е необходимо условие за намиране на ефективно решение.

4. Методика на изследването

Методиката на изследването включва: 1) Проучване, анализиране и описание на систематизирана литература, свързана са нормативни документи и иновативни практики и проекти на ИКТ в обучението; 2) Разработване и описание на авторски методически модел за формиране на дигитални, езикови и контекстни компетентности на учениците от начална училищна възраст чрез интегриране главно на две дигитални технологии – „Блогинг“ и „Makey Makey“ в учебния процес; 3) Разработване на системи от уроци със задания по Български език и литература с използване на двете избрани методики; 4) Организиране и провеждане на педагогически експеримент за установяване степента на ефективност на изградения модел; 5) Оценяване на резултатите от експеримента със статистически средства. Намирам, че методиката на изследване е напълно адекватна на поставената цел, което е важна предпоставка за получаване на обективни резултати.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

В началото на тази точка ще отбележа, че дисертационния труд има обем от 163 страници и към него са направени още 24 приложения с общ обем от 170 страници. Взети заедно двете части правят обем над 330 страници. Литературата включва 97 източника, от които около една трета са на български, а останалите на английски език. Текстът в дисертационният труд е на хубав български език, богато илюстриран чрез диаграми и снимки обединени в общо 85 фигури и 34 таблици.

Дисертацията предлага разработен и апробиран авторски методически модел (наречен на кратко CDL-Модел) за формиране на дигитални компетентности у четвъртокласниците чрез, използване на съвременни информационни технологии в учебните часове по Български език и литература.

Още в началото проличава интересен замисъл на структурата на CDL-Модела, която включва четири компонента – „Съдържание“, „Методи и форми“, „Управление“ и „Оценяване“. Например, компонентът „Съдържание“ включва ядро (дигитални, езикови и контекстни компетентности) и обвивка (модул „Блогинг“ и Модул „Makey“). Модулите „работят“ в единство, но всеки от тях има специфично предназначение. Към всеки от тях са създадени авторски системи от уроци. Чрез модула „Блогинг“ се осигурява развитието на дигитални компетентности за текстообработка и езикови компетентности за създаване и редактиране на писмена реч, а чрез модула „Makey“ се осигурява развитието на дигитални компетентности за създаване и прилагане на алгоритми и езикови компетентности за говорене и презентирание. Подробно са описани дигиталните технологии, които са

интегрирани за реализиране на методическия модел, както и същността, съдържанието и приложението на разработения от докторанта „Учителки блог“. Професионално са представени и точките на компонента „Методи и форми“ (Методи – словесни, нагледни, смесени, интерактивни, проектно-базирано обучение; Форми – индивидуална, по двойки, екипна, фронтална). В компонента „Управление“ е включена изчерпателна информация за организацията и управлението на апробацията на модела (Извадка на участниците и училищата, материална база, ресурси – технологични и дидактични, график и времетраене, документация, родители, учители). В компонента „Оценяване“ са описани методиката и инструментариума за оценяване на ефективността на апробирания модел (Входяща и изходяща диагностика, интервюта, карти за наблюдение, експертна оценка, анкетни карти, проверовъчни тестове, атестационна карта) Всичко това е подробно описано и отлично представено на повече от 45 страници във Втора глава на дисертационния труд.

В трета глава на дисертационния труд е описана методиката на провеждане на педагогическия експеримент, получените резултати, техния анализ и са направени изводи. За оценяване на резултатите от изследването е разработена подходяща система от критерии и показатели. Формулирани са 4 критерия (К1. Езикови компетентности, К2. Дигитални компетентности, К3. Контекстни компетентности, К4. Мотивация). Всеки от критериите е представен чрез показатели - по 5 показатели (П1, П2, П3, П4, П5), съответно за първите два критерия и по 4 показатели за вторите два критерия. Системата от критерии и показатели е представена прегледно в таблица. Използваният инструментариум включва количествен и качествен контент-анализ, сравнително-корелационен анализ, интервю, атестационни карти, тестове, експертна оценка. Подробно са описани етапите на педагогическото изследване - констатиращ, формиращ и контролен. Тази глава е богата на доказателствен материал – таблици, снимки, диаграми. Изобщо, педагогическият експеримент е представен с особено внимание и висока прецизност. Резултатите недвусмислено показват предимства на предложената методика пред традиционната и няма съмнение, че те обективни и приемам направените от докторанта изводи. Съгласен съм със заключението, че предложението методически модел обогатява процеса на учене и преподаване и съответства на образователните потребности на учениците от 21-ви век.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите на докторанта по темата на изследване са общо 10 – 6 статии и 4 доклада. Четири от статиите са публикувани в списание „Образование и технологии“, една - в „Наука и образование“. Докладите са изнесени на научно-практическите образователни форуми „Иновации в обучението и познавателното развитие“. Ще отбележа и това, че докторанта Румяна Карадимитрова е участвала и в три научно-изследователски проекта по НИС при Университет „Проф. д-р Асен Златаров“. Публикациите допълват успешната апробация на заложената концепция в дисертационния труд. Нямам съмнения, че изследването, дисертационният труд и публикациите са лично дело на докторанта.

7. Автореферат

Авторефератът има обем от 32 страници. Изработен е според изискванията на правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет и отразява основните резултати в дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

В тази точка намирам, че предложенията на автора за надграждане и продължаване на дисертационния труд, изразени в деветте направления на Перспективи за бъдещо развитие ще допринесат значително за подобряване на обучението и по другите предмети (не само по български език и литература) и препоръчам те да бъдат реализирани в близко бъдеще.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторанта **Румяна Иванова Карадимитрова притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност **Методика на обучението по информатика и информационни технологии** като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Румяна Иванова Карадимитрова** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма: **Методика на обучението по информатика и информационни технологии.**

10. 04. 2022 г.

София

Изготвил становището:

проф. д-р Здравко Лалчев